

Regnbågspersoners bostadslöshet och boendeutmaningar i Finland

Rapport från Sateenkaari-ikkuna ry

Syksy Waldén 2024

Innehållsförteckning:

1. Introduktion	3
2. Material och metod	4
3. Resultat	5
3.1 Respondenternas bakgrundsinformation	5
3.2 Nuvarande boendesituation	9
3.3 Boendeförhållanden	10
3.4 Inkomst och boende	13
3.5 Användning av tjänster	17
3.6 Erfarenheter av bostadslöshet och otillräckliga boendeförhållanden	23
4. Centrala resultat	30
5. Slutord	32
6 Referenser	33

Regnbågspersoners bostadslöshet och boendeutmaningar i Finland
Rapport från Sateenkaari-ikkuna ry 2024

Utredningsarbete: Syksy Waldén
Utgivare: Sateenkaari-ikkuna rf
Översättning: Linda Lindström 2025

Rapporten får användas fritt, men observera att informationen i den inte får ändras, tas ur sitt sammanhang eller presenteras som eget material. Vid hänvisning till rapporten ska sedvanlig citeringspraxis följas. För mer information om rapporten, vänligen kontakta: sateenkaari.ikkuna@gmail.com

För information om professionella begrepp som används i Finland, se [TEPA-specialordboken för professionell terminologi](#). För HBTQI-specifika begrepp som används i Finland, se [begreppsordlistan av Regnbågsallians Svenskfinland](#).

1. Introduktion

Internationella studier visar att personer som tillhör sexuella minoriteter och könsminoriteter har en högre risk för att bli bostadslösa. Diskriminering som förekommer inom många samhällsområden och den minoritetsstress den orsakar utsätter för flera riskfaktorer i samband med bostadslöshet, såsom fattigdom, psykisk ohälsa och missbruksproblem (se t.ex. Jaskari & Keski-Rahkonen 2021).

Regnbågspersoner (HBTQI-personer) upplever bostadslöshet oftare än den övriga befolkningen. Europeiska federationen av organisationer som arbetar med bostadslösa, FEANTSA, har uppskattat att nästan 20 procent av europeiska regnbågspersoner någon gång varit bostadslösa. Särskilt personer som tillhör könsminoriteter är mer utsatta än andra. Av intersexpersoner och transkvinnor har ungefär en tredjedel varit bostadslösa (FEANTSA 2024). Vid bostadslöshet för regnbågspersoner är det typiskt att grundorsakerna ofta hänger samman med brutna närståenderelationer. Förutom sociala orsaker finns det också strukturella orsaker, som står i fokus i denna rapport.

Genom att granska regnbågspersoners bostadslöshet synliggörs den strukturella diskriminering som regnbågspersoner möter inom många samhällsområden. Regnbågspersoner möter diskriminering både på arbetsmarknaden, bostadsmarknaden och inom servicesystemet. Enligt FRA, Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter, har 37 procent av transpersoner upplevt diskriminering när de varit arbetssökande. Både inom hälsovården och sociala tjänster har ungefär en femtedel av transpersoner upplevt diskriminering (FRA 2014). Även i Finland möter regnbågspersoner diskriminering i social- och hälsovårdstjänster (se t.ex. Raittinen 2023).

Diskriminering och rädslan för diskriminering inom olika tjänster försvårar arbetet med bostadslöshet ytterligare, eftersom den kan höja tröskeln att söka hjälp. Således kan bostadslösheten förlängas på grund av att stödtjänster och hjälpan insatser inte lyckas bemöta regnbågspersoner. I denna enkätundersökning kartlades därför också respondenternas erfarenheter av att använda olika tjänster.

Bostadslöshet är ett samhälleligt fenomen, vars bakgrundsfaktorer bland annat är ojämlikhet, polariseringen av socioekonomiska skillnader, höga hyror samt nedskärningar i de offentliga finanserna (VVA 2024). Med andra ord handlar hemlöshet om en situation i vilken vissa människor hamnar. Orsaken till bostadslöshet är samhällets marginaliserande mekanismer och servicesystemets problem, inte individens misslyckande. Därför bör man rikta uppmärksamheten på vilka samhälleliga strukturer som orsakar riskfaktorer för hemlöshet och hur dessa faktorer samverkar.

Målet med denna utredning, genomförd av Sateenkaari-ikkuna rf, är att undersöka erfarenheter av bostadslöshet och otillräckliga boendeförhållanden bland regnbågspersoner som bor eller vistas i Finland. I Finland har det inte tidigare publicerats någon forskning i ämnet. Utredningen samlade in material via en webbenkät. Materialet är litet (N=66), men kan ge indikationer på vilka frågor man skulle kunna fokusera på i fortsatt forskning.

2. Material och metod

Med en enkätundersökning kartlades de boendeutmaningar som regnbågspersoner möter i Finland. Med boendeutmaningar avses här till exempel otillräckliga boendeförhållanden eller tillfällig eller permanent hemlöshet. Utmaningarna kan till exempel ha samband med ekonomi, personliga relationer, psykisk ohälsa, diskriminering eller våld. Otillräckliga boendeförhållanden kan i sin tur bero på till exempel för höga hyror, brist på el eller vatten, fysiskt eller psykiskt osäkra förhållanden eller att boendesituationen inte är stabil.

Förutom detta kartlades även användningen av tjänster och behovet av stöd bland regnbågspersoner som har upplevt boendeutmaningar. Enkäten kartlade också vad respondenterna själva upplevde som viktigt i fråga om boende och tjänster. Syftet med enkätundersökningen var inte enbart att undersöka bostadslöshet, utan även att fokusera på riskfaktorer för hemlöshet samt på användningen av och tillgången till tjänster. Följaktligen innehöll frågeformuläret frågor både om boende och om tjänster.

Frågeformuläret ställde först frågor kring respondenternas bakgrundsuppgifter, såsom ålder, hemort, sexuell identitet och könsidentitet. Därefter följde frågor om nuvarande boende. Nästa del bestod av frågor om användningen av tjänster som regnbågsperson. Slutligen ställdes frågor om tidigare erfarenheter av bostadslöshet eller otillräckliga boendeförhållanden.

Enkätundersökningen samlade i huvudsak in kvantitativt material, men innehåller också kvalitativ data. Frågeformuläret bestod av 33 strukturerade frågor. Den innehöll flervalsfrågor, ja/nej-frågor samt frågor med likertskala. Därtill fanns även öppna frågor, men det var inte obligatoriskt att besvara dem.

De strukturerade frågorna har analyserats med hjälp av statistisk analys, och resultaten presenteras här i tabeller och diagram. De öppna svaren har analyserats med hjälp av en induktiv innehållsanalys, det vill säga svaren har tematiserats i huvudkategorier utifrån sitt innehåll.

Utformandet av datainsamlingen gjordes av Syksy Waldén och Sari Rantaniemi. Själva insamlingen och analysen genomfördes av Syksy Waldén. Som grund för frågeformuläret användes ett motsvarande frågeformulär som utarbetats av Ljubljana Pride-communityt i Slovenien. Metodologiskt genomfördes datainsamlingen genom ett snöbollsurval. Frågeformuläret spreds via Sateenkaari-ikkuna rf:s sociala mediekonton, via andra hbtqi-organisationers e-postlistor samt i hbtqi-relaterade Telegramgrupper. Sateenkaari-ikkuna rf arkiverar det anonymiserade materialet för fortsatt användning och för att minimera forskningsbelastningen.

Datainsamlingen genomfördes som en webbenkät, som var öppen 29.4–9.6.2024. Enkäten riktades till alla regnbågspersoner som bor eller vistas i Finland, är minst 18 år gamla och som för närvarande upplever eller någon gång har upplevt boendeutmaningar. Enkäten fick totalt 66 svar.

Antalet bostadslösa i Finland uppskattades år 2023 till cirka 3 400 personer (Bostadsfinansierings- och utvecklingscentralen för boendet, nedan ARA, 2024). Enligt uppskattningar hör 5–15 procent av befolkningen till sexuella minoriteter. Uppskattningarna för könsminoriteters andel varierar mellan 0,6 och tre procent (Hodshire 2024; Williams Institute 2022). Dessa är dock endast uppskattningar. Det är svårt att uppskatta andelen regnbågspersoner i befolkningen eftersom det finns olika sätt att definiera detta och vår förståelse för könets och sexualitetens mångfald hela tiden förändras.

I denna enkätundersökning är det särskilt svårt att bedöma representativiteten, eftersom både andelen bostadslösa och andelen sexuella- och könsminoriteter i befolkningen är svåra att uppskatta. Det är alltså inte möjligt att få till ett systematiskt urval för den här målgruppen i just denna enkätundersökning. Följaktligen är materialet ett stickprov, och det är inte möjligt att göra statistiska generaliseringar för hela målgruppen. Materialet ger dock mycket viktig information, eftersom det ännu inte finns någon annan data som fokuserar på den här målgruppen i Finland.

3. Resultat

Följande kapitel presenterar undersökningens resultat. Först presenteras respondenterna och deras bakgrundsuppgifter. Därefter granskas respondenternas nuvarande boendesituation. Sedan analyseras respondenternas erfarenheter av att använda tjänster som regnbågsperson, och slutligen behandlas respondenternas tidigare erfarenheter av bostadslöshet eller otillräckliga boendeförhållanden. Resultaten presenteras i den ordning som frågorna förekom i frågeformuläret. Om antalet svarande på någon fråga är mindre än det totala antalet respondenter i enkäten (N=66), nämns detta separat.

3.1 Respondenternas bakgrundsinformation

Alla respondenter har finskt medborgarskap. Enkäten genomfördes endast på finska, vilket utesluter respondenter som inte förstår finska eller vars kunskaper i finska är begränsade. I framtiden vore det viktigt att samla in material om regnbågspersoners boende och bostadslöshet även till exempel på engelska, eftersom andelen personer med invandrarbakgrund bland dem som är bostadslösa har ökat. Personer med invandrarbakgrund har svårare att få arbete, deras inkomstnivå är lägre än majoritetsbefolkningens och de möter diskriminering på bostadsmarknaden. Alla dessa faktorer ökar risken för bostadslöshet (VVA 2024). Särskilt denna befolkningsgrupp utsätts för intersektionell diskriminering och rasism. Möjliga brister i språkkunskaper försvårar navigeringen inom servicesystemet. Dessutom kan det vara svårt att agera i en byråkratisk miljö som är främmande för en själv.

Respondenternas åldersfördelning är följande:

Ålder (år)	%	Respondenter
18–20	7,6 %	5
21–29	43,9 %	29
30–39	33,3 %	22
40–49	10,6 %	7
50 eller äldre	4,6 %	3

Nästan hälften av respondenterna var 21–29 år gamla (43,9 procent). En tredjedel var 31–39 år gamla (33,3 procent). 10,6 procent uppgav 41–49 år, 7,6 procent 18–20 år, och 4,6 procent 50 år eller äldre.

Respondenternas hemort delades geografiskt i enkäten. Allmän känt i Finland är att bostadslösheten är särskilt koncentrerad till huvudstadsregionen och andra större städer (ARA 2024). Enbart i Helsingfors finns över hälften av dem som upplever bostadslöshet (VVA 2024). Därför anges Helsingfors och övriga huvudstadsregionen som separata svarsalternativ, och fokus ligger på större städer. I svarsalternativen saknades alternativet "annat", vilket innebär att alternativen inte helt täcker hela Finland.

Respondenternas bostadsort, eller den ort där de tillbringar största delen av sin tid, fördelade sig enligt följande:

Bostadsort	%	Respondent
Helsinki	30,3 %	20
Birkaland (t.ex. Tammerfors)	25,8 %	17
Övriga huvudstadsregionen	10,6 %	7
Egentliga Finland (t.ex. Åbo)	10,6 %	7
Östra Finland (t.ex. Joensuu)	10,6 %	7
Mellersta Finland (t.ex. Jyväskylä)	7,6 %	5
Norra Österbotten (t.ex. Uleåborg), Lappland etc.	4,6 %	3
Åland	0 %	0

Flest respondenter bodde eller vistades i Helsingfors (30,3 %) och i Birkaland (25,8 %). I övriga huvudstadsregionen, Egentliga Finland och Östra Finland bodde eller vistades 10,6 % av respondenterna i vardera region. Som tidigare forskning har visat är hemlösheten störst i större städer, där hyresnivåerna och andra boendekostnader är högre (VVA 2024).

Respondenterna tillfrågades även om sin status, det vill säga en huvudsaklig sysselsättning. Svaren fördelade sig enligt följande:

Status	%	Vastaajaa
Studera	33,3%	22
Arbetslagare	21,2%	14
Arbetslös	19,7%	13
Företagare	10,6%	7
Pensionär	7,6%	5
Annat	7,6%	5
Vet ej	0%	0

En tredjedel av respondenterna är studera. Arbetslösa och deltidanställda utgör vardera cirka en femtedel av respondenterna (21,2 procent). Egenföretagare utgör 10,6 procent. Av respondenterna är 7,6 procent pensionerade. Ytterligare 7,6 procent valde alternativet "annat". Under detta alternativ nämndes bland annat arbetsoförmåga och föräldraledighet.

Respondenterna tillfrågades om sin sexuella identitet. I svarsalternativen ingick endast de vanligaste begreppen som beskriver sexuell läggning, eftersom det i statistisk forskning är nödvändigt att göra kategoriseringar som inte kan vara heltäckande. Respondenterna kunde också välja alternativet "annat", där de fritt kunde skriva in ett begrepp eller en längre text som beskriver deras egen identitet. För denna fråga var det dessutom möjligt att välja flera svarsalternativ.

Respondenternas sexuella identitet fördelade sig enligt följande:

Status	%	Respondenter
Queer	42,4%	28
Lesbisk	30,3%	20
Bisexuell	28,8%	19
Pansexuell	19,7%	13
Homosexuell	18,2%	12
Asexuell	6,1%	4
Hetero	1,5%	1
Annat	4,5%	3
Vet ej	0	

Den vanligaste sexuella identiteten bland respondenterna var queer. 42,4 procent av respondenterna identifierade sig som queer. De näst vanligaste identiteterna var lesbisk (30,3 procent) och bisexuell (28,8 procent). Pan- och homosexuella fanns i nästan lika stor andel bland respondenterna (19,7 procent respektive 18,2 procent).

Respondenterna tillfrågades också om sin könsidentitet. Precis som för sexuell identitet ingick endast de vanligaste begreppen som beskriver kön, trots att sådana kategoriseringar alltid är exkluderande. Dessutom motsvarar inte nödvändigtvis dessa kombinationer av begrepp alla individers förståelse av dem. Vid utformningen av frågeformuläret strävade man efter att så många som möjligt skulle kunna hitta ett begrepp som motsvarar deras egen identitet, men ändå utan att antalet svarsalternativ blev så stort att det försvårar analysen. För denna fråga var det också möjligt att välja flera svarsalternativ.

Respondenternas könsidentiteter fördelade sig enligt följande:

Könsidentitet	%	Respondenter
Icke-binär	37,9%	25
Transmaskulin	33,3%	22
Cis-kvinna	22,7%	15
Agender	13,6%	9
Transfeminin	4,6%	3
Cis-man	4,6%	3
Intergender	1,5%	1
Annat	1,5%	1
Vet ej	1,5%	1

De vanligaste könsidentiteterna bland respondenterna var ickebinär eller annat kön (37,9 procent) samt transman eller transmaskulin (33,3 procent). Cis-kvinnor utgjorde 22,7 procent, könsneutrala 13,6 procent. Transkvinnor eller transfeminina utgjorde 4,6 procent och cis-män 4,6 procent.

Även för denna fråga saknades svarsalternativet "vet ej". Två respondenter (3 procent) hade valt alternativet "annat". Den ena skrev i tilläggsinformationen "kvinna", vilket gör det omöjligt att veta om respondenten identifierar sig som cis- eller transkvinna. Den andra respondenten angav i tilläggsinformationen att hen är cis-man, så utifrån detta räknades hen till kategorin cis-män och inte "annat" i resultatet.

3.2 Nuvarande boendesituation

När respondenterna tillfrågades om var de för närvarande bor eller är inackorderade, uppgav 81,8 procent att de bor i hyreslägenhet med förstahandskontrakt. 6,1 procent uppgav att de bor i hyreslägenhet som underhyresgäst. Följaktligen bodde 87,9 procent av respondenterna i hyreslägenhet som antingen den huvudsakliga hyresgästen eller underhyresgäster. 6,1 procent av respondenterna bodde i bostadsrätt, och 4,6 procent uppgav att de fortfarande bodde i barndomshemmet. 1,5 procent av respondenterna uppgav att de för närvarande är bostadslösa. Detta motsvarar endast en respondent. Enkäten nådde alltså inte särskilt väl de som för närvarande upplever bostadslöshet.

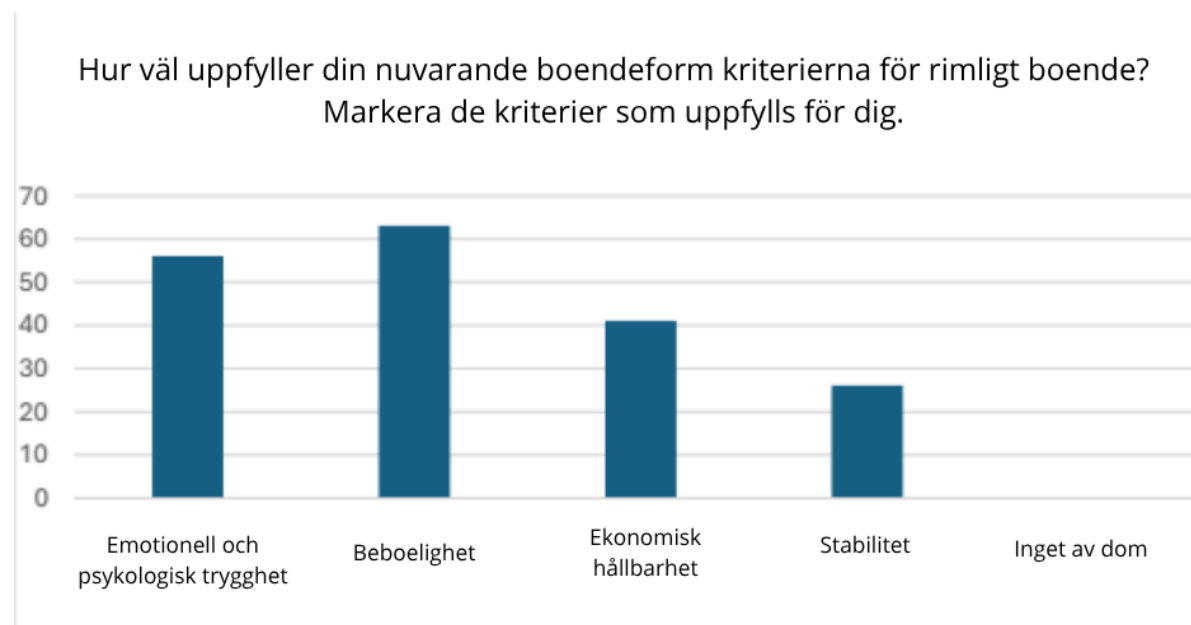
Till frågan som kartlade den nuvarande boendesituationen hade tillägsfrågor lagts till i frågeformuläret. Respondenter som uppgav att de var bostadslösa fick frågor som rörde deras nuvarande bostadslöshet. Övriga respondenter fick frågor som rörde andra boendeutmaningar. Resultaten från dessa frågor behandlas i följande kapitel.

I frågan riktad till respondenter som för närvarande upplever bostadslöshet frågades även var respondenten övernattar just nu. I detta material finns endast en respondent som uppgav sig för närvarande vara bostadslös. Hen uppgav att hen övernattade "hos släktingar/vänner/partner".

3.3 Boendeförhållanden

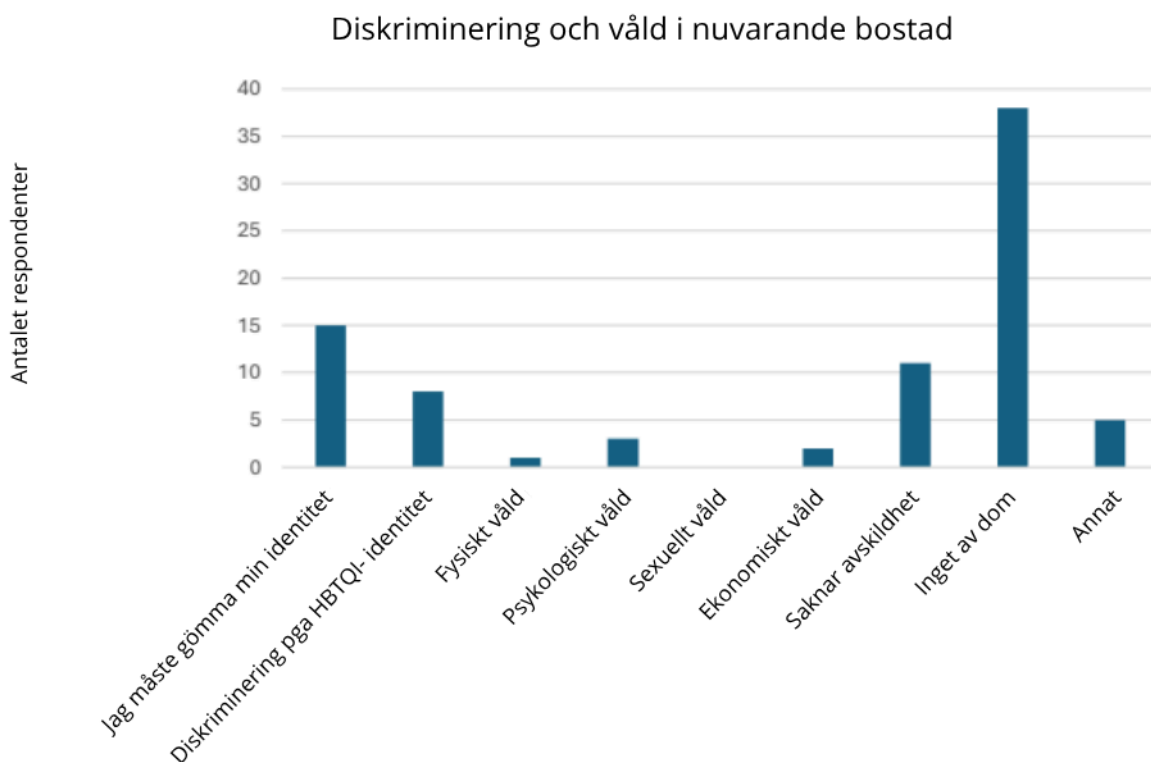
Respondenterna tillfrågades om rimliga boendeförhållanden. Kriterierna för rimligt boende som användes i denna enkätundersökning är samma som för den motsvarande, tidigare nämnda enkätundersökningen som genomfördes i Slovenien. Definitionen av kriterierna har dock omformulerats så att de bättre motsvarar de samhälleliga förhållandena i Finland.

Rimligt eller tillräckligt boende definieras här utifrån hur väl följande fyra kriterier uppfylls: emotionell och psykologisk trygghet, beboelighet, ekonomisk hållbarhet samt stabilitet. Emotionell och psykologisk trygghet innebär att det är säkert att vistas på bostadsorten. Beboelighet avser tillgång till grundläggande boendeförutsättningar, såsom rinnande vatten och elektricitet. Ekonomisk hållbarhet innebär här att det finns möjlighet att täcka nödvändiga kostnader, såsom hyra. Stabilitet innebär att boendet är tryggt på lång sikt.

Respondenterna ombads att välja de kriterier som de anser uppfylls för dem. 95,5 procent av respondenterna (63 personer) uppgav att beboelighet uppfylls för dem. 84,9 procent (56 personer) uppgav att emotionell och psykologisk trygghet uppfylls i deras nuvarande bostad. 62,1 procent av respondenterna (41 personer) uppgav att ekonomisk hållbarhet uppfylls för dem. 39,4 procent (26 personer) uppgav att stabilitet uppfylls för dem.

Nästa fråga till respondenterna handlade mer specifikt om möjliga problem, särskilt diskriminering och våld, i relation till deras nuvarande bostad. Frågan var en flervalsfråga med möjlighet att välja flera svarsalternativ.

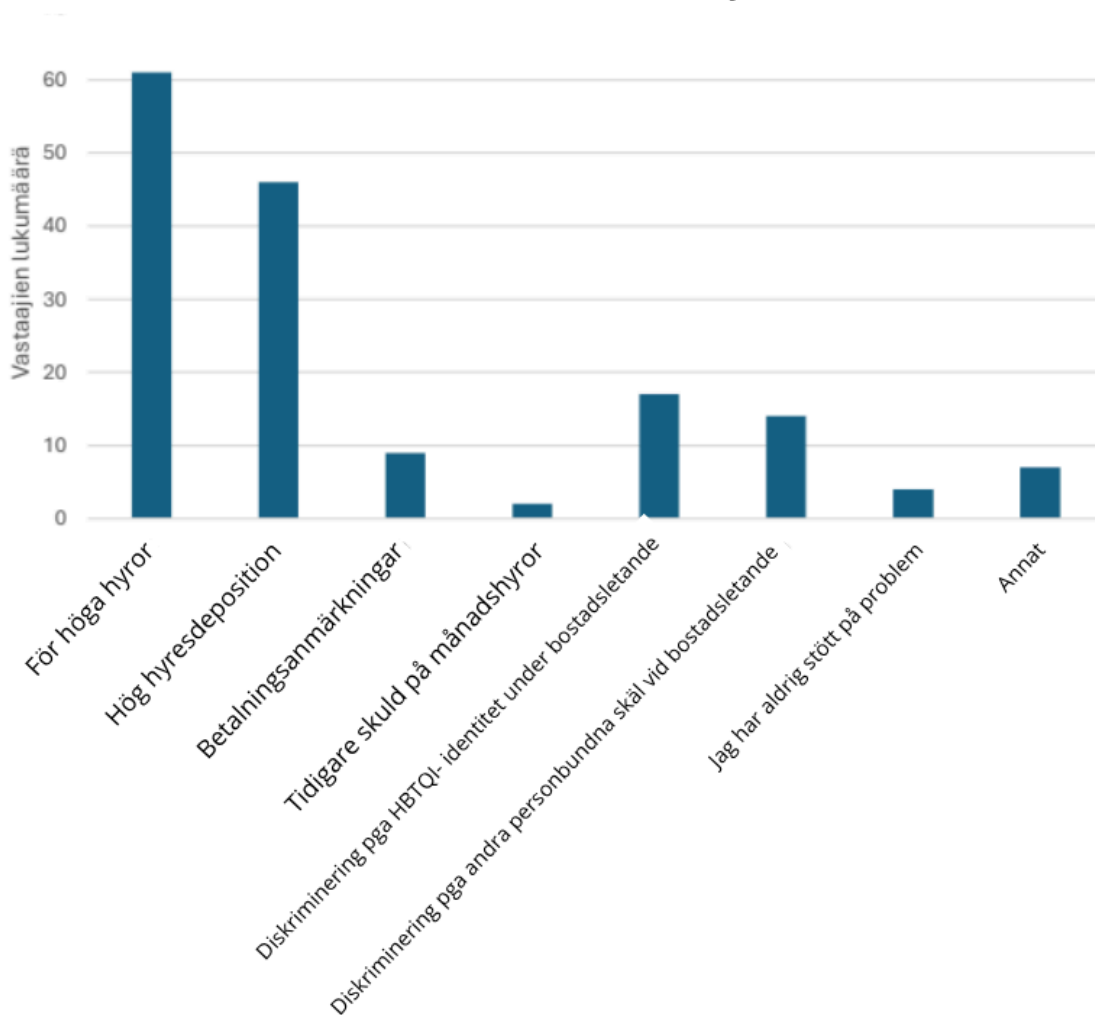
57,6 procent av respondenterna (38 personer) uppgav att inget av de givna svarsalternativen gällde dem i deras nuvarande bostad. 22,7 procent (15 personer) uppgav att de måste dölja sin regnbågsidentitet. 16,7 procent (11 personer) uppgav att de upplever brist på privatliv. 12,1 procent (8 personer) uppgav att de upplever diskriminering på grund av sin regnbågsidentitet. Upplevelsen av ekonomiskt våld uppgav 4,6 procenterna av respondenterna (3 personer) och upplevelsen av psykologiskt våld uppgav 4,6 procent (3 personer). 1,5 procent av respondenterna (1 person) uppgav att de upplevde fysiskt våld.

När respondenterna valde alternativet "annat" hade de möjlighet att skriva tilläggsinformation om sina boendeförhållanden. I svaren nämns störningsmoment eller osäkra omgivningar utanför själva bostaden. En respondent uppgav att hen upplever störande och till och med hotfullt beteende från sina grannar. En annan uppgav att "inte en säker miljö, gårdsmiljön orolig", och en tredje skrev "tillfälliga störningar" och "skrik bakom fönstret".

Av de fem respondenter som valde alternativet "annat" uppgav en att "...ibland är jag rädd för att visa min regnbågsidentitet / uppträda med min partner i närheten av min bostad, eftersom jag vet att det i grannhuset bor en våldsamt homofob som har hotat min kvinnliga queer-granne." Dessa svar visar att även miljön utanför själva bostaden i hög grad påverkar hur boendemiljön upplevs och hur säker man känner sig i sitt hem.

Respondenterna tillfrågades om eventuella svårigheter vid sökandet efter en ny bostad.

Har du någon gång upplevt problem med följande saker när du letat efter bostad? Du kan välja flera alternativ.

92,4 procent av respondenterna (61 personer) har upplevt för höga hyror som ett problem när de sökt efter ny bostad. 69,7 procent (46 personer) uppgav att hög hyresdeposition var ett problem. Två respondenter skrev i tilläggsinformationen att arbetslöshet har försvårat möjligheten att få en bostad.

25,8 procent av respondenterna (17 personer) uppgav att de upplevt diskriminering på grund av sin regnbågsidentitet när de sökt bostad. 21,2 procent (14 personer) uppgav att de upplevt diskriminering på grund av annan personlig anledning när de sökt bostad. En respondent skrev i tilläggsinformationen: "Jag har varit rädd att min regnbågsidentitet skulle påverka möjligheten att få bostad och har därför inte nämnt till exempel en partner av samma kön när jag sökt bostad." Rädslan för diskriminering och eventuella tidigare erfarenheter av diskriminering kan medföra ökad emotionell belastning vid bostadssökande.

13,6 procent av respondenterna (9 personer) uppgav att betalningsanmärkningar har varit ett problem vid bostadssökande. 3 procent (2 personer) uppgav att tidigare hyresskuld har varit ett problem när de sökt ny bostad.

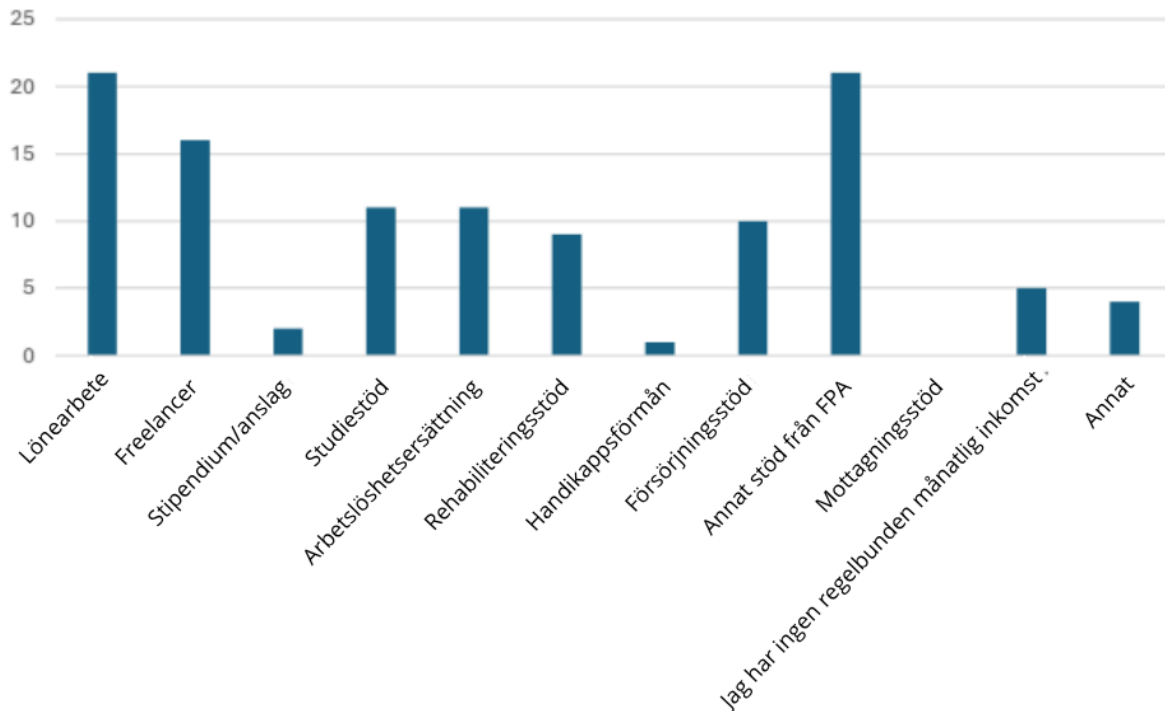
När det gäller boendets stabilitet tillfrågades respondenterna om de anser att det skulle vara lätt att hitta en ny bostad om de var tvungna att lämna sin nuvarande bostad. 68,2 procent av respondenterna (45 personer) svarade "nej". 21,2 procent (14 personer) svarade "vet ej". Endast 10,6 procent (7 personer) svarade "ja".

3.4 Inkomst och boende

Inkomstnivå och annan socioekonomisk ställning påverkar i hög grad vilka boendeförhållanden man har och hur mycket man själv kan påverka dem. I Finland har ingen forskning gjorts om regnbågspersoners ekonomiska utsatthet (Pakkanen 2023, 4). Däremot visar internationell forskning att regnbågspersoner löper större risk för att leva i fattigdom än övrig befolkning, och möjligen lever upp till en tredjedel av europeiska regnbågspersoner i fattigdom. Detta påverkas bland annat av diskriminering på arbetsmarknaden och mer generellt i hela samhället (ILGA-Europe 2024).

Respondenterna tillfrågades om huruvida de får och varifrån de får regelbundna månatliga inkomster. Respondenten kunde välja flera svarsalternativ. Svaren fördelade sig enligt följande:

På vilka sätt får du regelbundna månatliga inkomster?
Du kan välja flera alternativ.

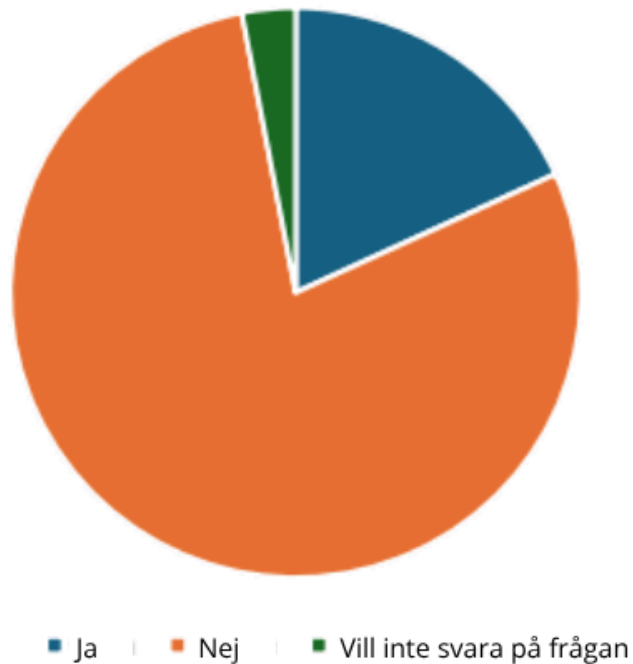
31,8 procent av respondenterna (21 personer) uppgav att de får inkomster från lönearbete. 24,2 procent (16 personer) försörjer sig som egenföretagande. 3 procent (2 personer) får inkomster från stipendier eller liknande finansiella medel.

16,7 procent (11 personer) får studiestöd, och 16,7 % (11 personer) får arbetslöshetsersättning. Försörjningsstöd erhålls som regelbunden månatlig inkomst av 15,2 procent av respondenterna (10 personer). Rehabiliteringsstöd eller rehabiliteringspenning får 13,6 procent av respondenterna (9 personer). Handikappsbidrag får 1,5 procent av respondenterna (1 person). Andra förmåner från FPA uppgav 31,8 procent (21 personer). 7,6 procent (5 personer) uppgav att de inte har regelbundna månatliga inkomster.

6 procent (4 personer) valde svarsalternativet "annat". I tilläggsinformationen nämndes pension, partners arbetslöshetsersättning, stöd från föräldrar samt sjukpenning som regelbunden månatlig inkomst.

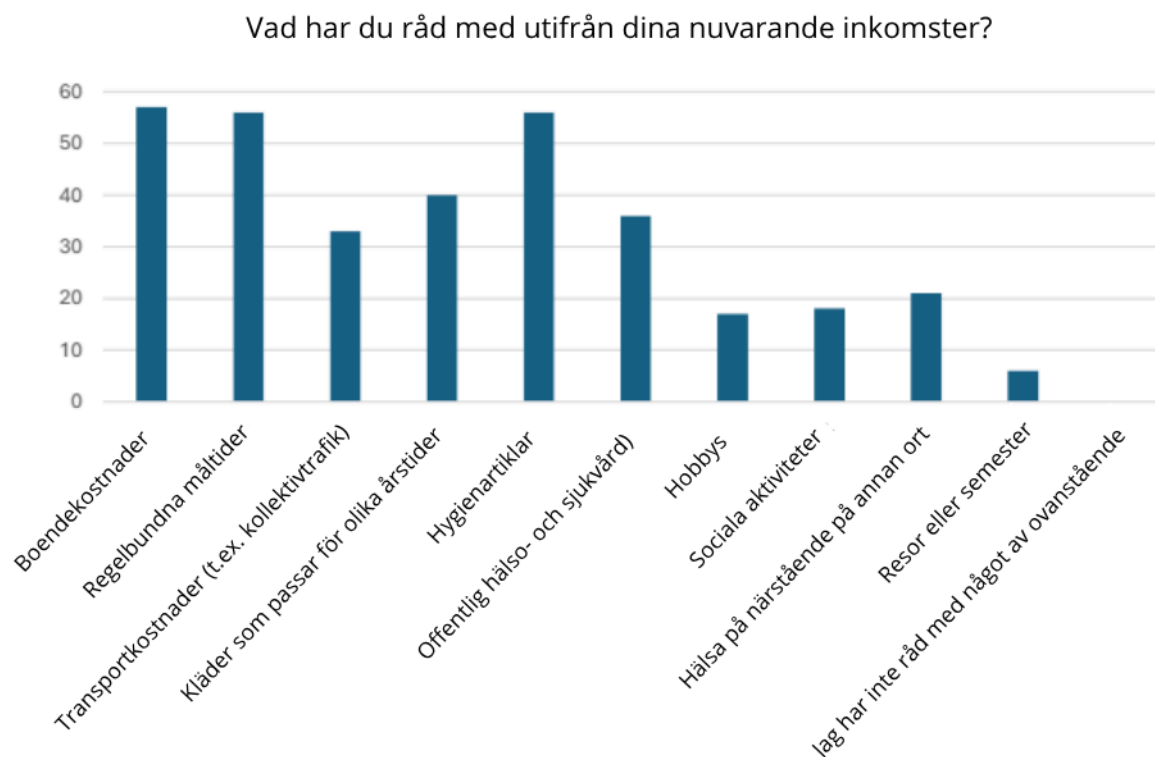
Respondenterna tillfrågades om de har erbjudit sex i utbyte mot en sovplats eller tillfälligt boende. Svaren fördelade sig enligt följande:

Har du någon gång erbjudit sex i utbyte mot en sovplats eller tillfälligt boende?

78,8 procent av respondenterna (52 personer) svarade att de inte har gjort det. 18,2 procent (12 personer) svarade att de någon gång har erbjudit sex i utbyte mot en sovplats eller tillfälligt boende. 3 procent (2 personer) ville inte svara på frågan.

Respondenterna tillfrågades om vad de har råd med utifrån sina inkomster. Även för denna fråga var det möjligt att välja flera svarsalternativ. Svaren fördelade sig enligt följande:

86,4 procent av respondenterna (57 personer) uppgav att de har råd med boendekostnader, såsom hyra, el och uppvärmning. 84,9 procent (56 personer) har råd med regelbundna måltider, åtminstone två gånger om dagen. Även hygienartiklar, såsom mensskydd, har 84,9 procent av respondenterna (56 personer) råd med.

60,6 procent (40 personer) uppgav att de med nuvarande inkomster har råd med kläder som är anpassade till olika väderförhållanden. Med andra ord har 39,4 procent av respondenterna, alltså över en tredjedel, inte råd. Detta är en betydande faktor som påverkar livet i ett land där väderförhållandena varierar kraftigt mellan årstiderna.

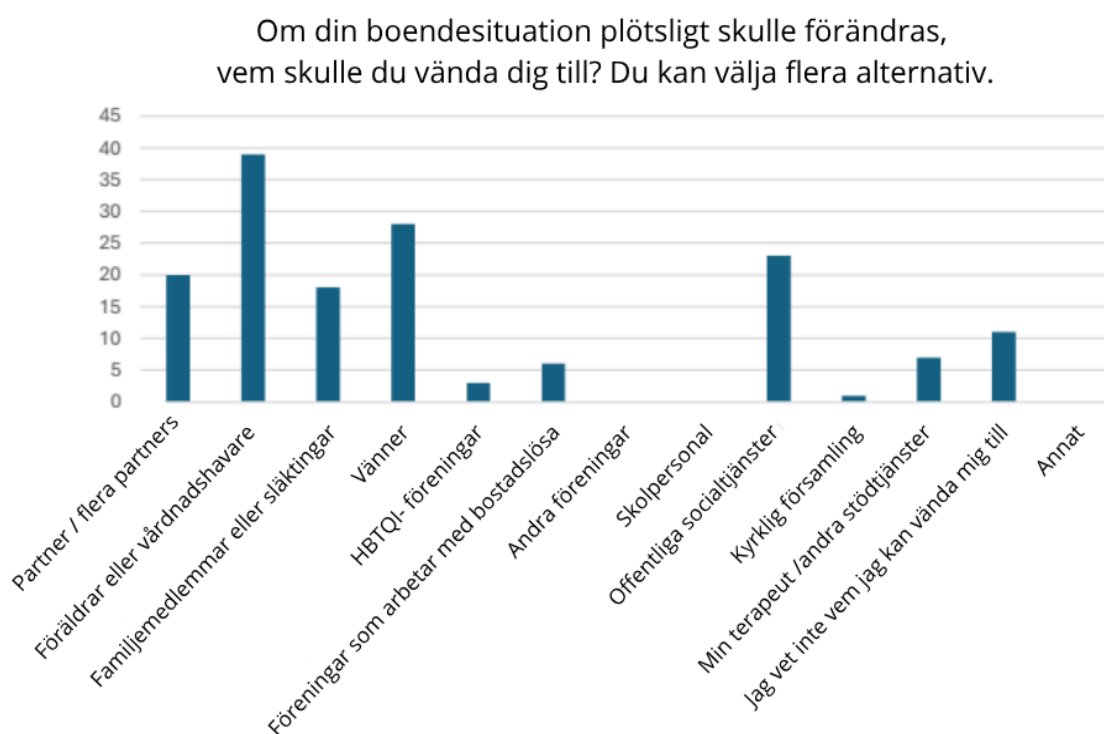
Endast 54,6 procent av respondenterna, alltså lite mer än hälften (36 personer), har råd att använda offentliga hälsovårdstjänster. 50 procent av respondenterna (33 personer) har råd med transport, antingen med bil eller kollektivtrafik.

31,8 procent av respondenterna (21 personer) uppgav att de har råd att besöka familjemedlemmar, vänner eller partners som bor på annan ort. Endast 27,3 procent (18 personer) har råd med sociala evenemang, såsom bio eller fika. 25,8 procent av respondenterna (17 personer) har råd med andra fritidsaktiviteter. Endast 9,1 procent av respondenterna (6 personer) har råd med resor eller semester. Baserat på svaren kan konstateras att de flesta respondenter har råd med boendekostnader, regelbundna måltider och hygienartiklar, men inte nödvändigtvis så mycket mer utifrån nuvarande inkomster.

3.5 Användning av tjänster

Regnbågspersoner kan undvika att använda olika tjänster på grund av diskriminering, rädsla för diskriminering och/eller tidigare erfarenheter av diskriminering. Forskning visar dock att regnbågspersoner till exempel oftare än andra upplever hälsoproblem (Europarådet 2011, 106). Marginaliserade grupper får vanligtvis hjälp från organisationer och sin egna community snarare än från statliga tjänster, vilket betonar vikten av att utveckla riktat statligt stöd (ILGA-Europe 2024). Underanvändning av tjänster är nära kopplat till riskfaktorer för bostadslöshet, eftersom det ofta skulle kunna förebyggas med tillräckliga och rätt utformade stödinsatser. Därför ville denna enkätundersökning även kartlägga regnbågspersoners behov av tjänster och hur användandet av dem ser ut.

Respondenterna tillfrågades vem de skulle vända sig till om deras boendesituation försämrades. Respondenterna kunde välja högst tre alternativ. Svaren fördelade sig enligt följande:

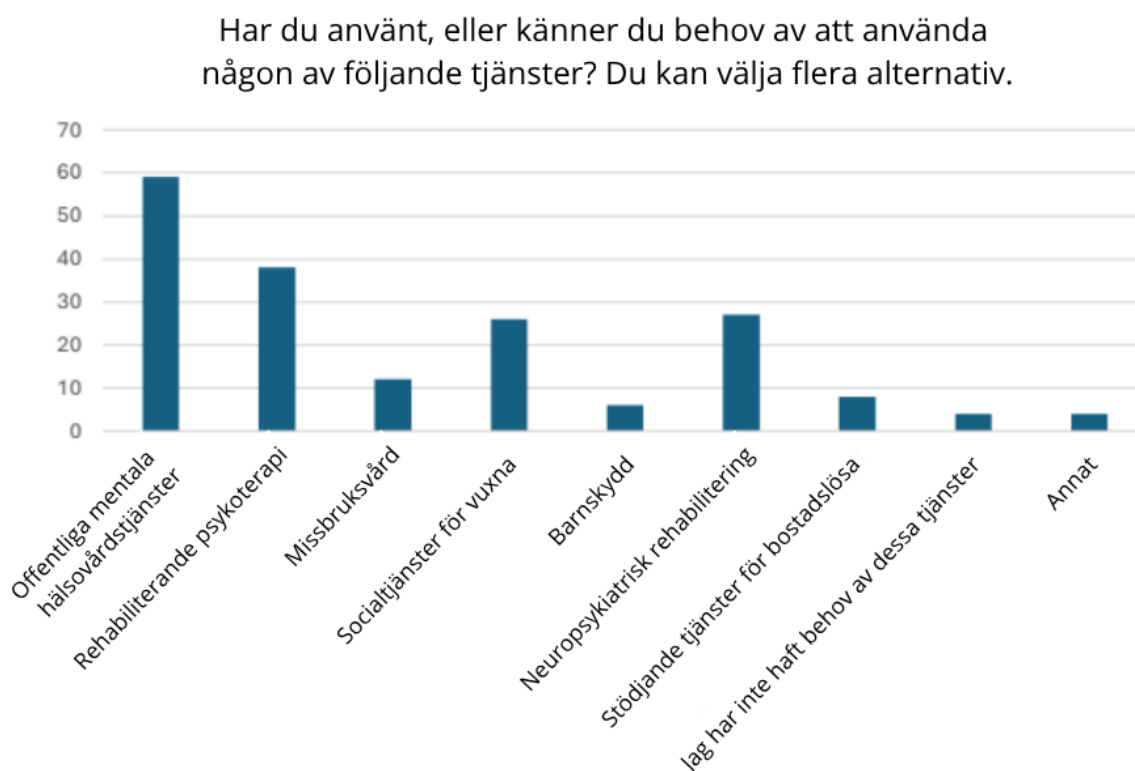

59,1 procent av respondenterna (39 personer) uppgav att de skulle vända sig till sina föräldrar eller vårdnadshavare. 42,4 procent (28 personer) skulle vända sig till vänner. 34,9 procent (23 personer) skulle vända sig till områdets socialtjänst. 30,3 procent (20 personer) skulle vända sig till sin partner eller partners. 27,3 procent (18 personer) skulle vända sig till andra familjemedlemmar eller släktingar.

10,6 procent (7 personer) uppgav att de skulle vända sig till sin terapeut eller annan stödperson. 9,1 procent (6 personer) skulle vända sig till en organisation som arbetar med bostadslöshet. 4,6 procent (3 personer) skulle vända sig till en hbtqi-organisation. 1,5 procent (1 person) uppgav att de skulle vända sig till en kyrklig församling. 16,7 procent (11 personer) uppgav att de inte vet vem de skulle vända sig till.

I detta material är det vanligast att vid försämrad boendesituation vända sig till sitt närmaste stödnätverk. Endast lite mer än 30 % av respondenterna skulle vända sig till offentliga socialtjänster. Detta resultat överensstämmer med tidigare forskning, som visar att regnbågspersoner oftare får hjälp från sin community snarare än från offentliga tjänster (ILGA-Europe 2024).

Respondenterna tillfrågades också om behovet av tjänster med en flervalsfråga. Samma fråga gällde både användande av tjänster och behovet av dem. Respondenterna kunde välja flera svarsalternativ. Svaren fördelade sig enligt följande:

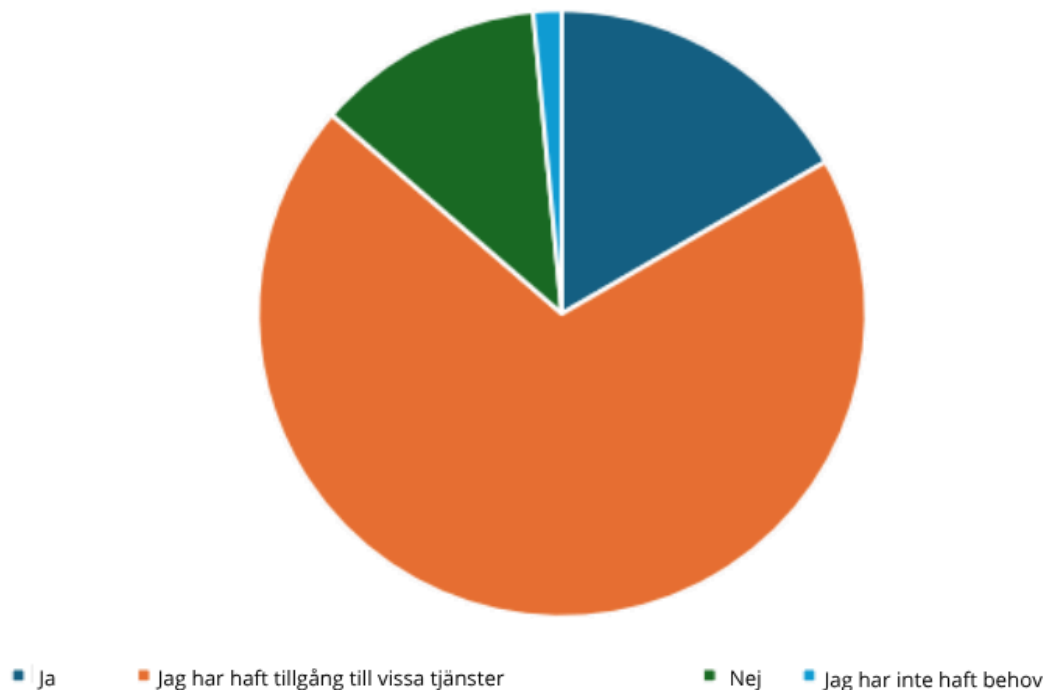
89,4 procent av respondenterna (59 personer) uppgav att de har använt kommunens eller stadens mentala hälsovårdstjänster eller känner behov av dem. 57,6 procent (38 personer) uppgav att de har gått i rehabiliteringspsykoterapi eller känner behov av det. Neuropsykiatrisk rehabilitering hade 40,9 procent av respondenterna (27 personer) fått eller känt behov av. Socialtjänster för vuxna hade 39,4 procent av respondenterna (26 personer) använt eller behövt. Missbrukstjänster har 18,2 procent av respondenterna (12 personer)

använt eller känt behov av. Tjänster relaterade till bostadslöshet hade 12,1 procent av respondenterna (8 personer) använt eller behövt. Barnskyddstjänster hade 9,1 procent av respondenterna (6 personer) använt eller känt behov av.

6,1 procent av respondenterna (4 personer) uppgav att de inte hade använt eller behövt några tjänster. På samma sätt valde 6,1 procent (4 personer) svarsalternativet "annat". Där angavs rehabilitering, uppsökande ungdomsarbete samt familjerådgivning. En respondent som uppgav att hen inte har använt eller behövt tjänster skrev i tilläggsinformationen att hen inte "vet hur man navigerar i stöddjungeln".

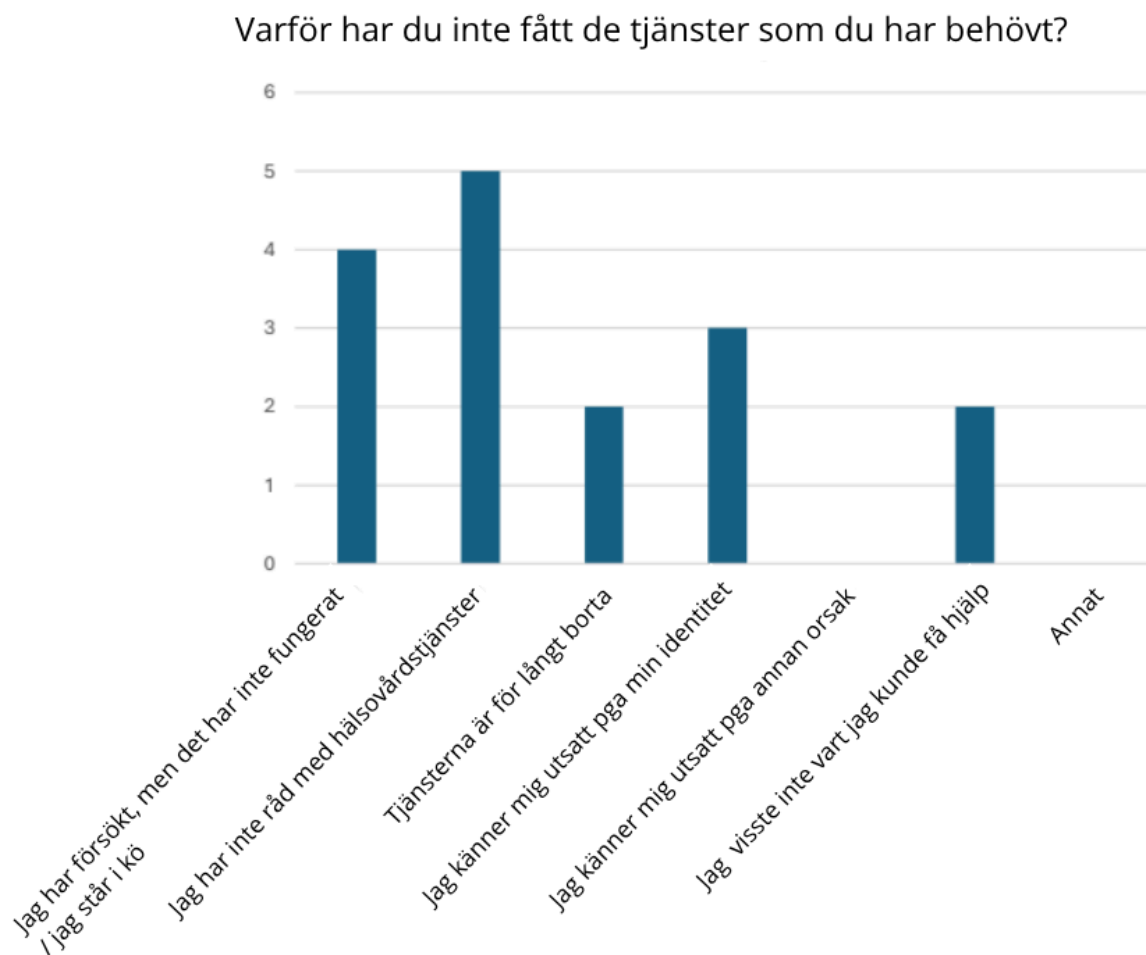
Respondenterna tillfrågades också om de har fått de tjänster som de har behövt. Svaren fördelade sig enligt följande:

Har du haft tillgång till tjänster som du har behövt?

69,7 procent av respondenterna (46 personer) uppgav att de har fått vissa av tjänsterna de behövt. Endast 16,7 procent (11 personer) uppgav att de har fått alla tjänster de behövt. 12,1 procent av respondenterna (8 personer) uppgav att de inte har fått de tjänster de behövt. 1,5 procent (1 person) uppgav att de inte har behövt några tjänster.

Därefter tillfrågades respondenterna varför de inte har fått de tjänster de behövt. Respondenterna kunde välja flera svarsalternativ.

Det fanns åtta respondenter i denna enkät, alltså 12,1 procent av alla respondenter, som inte hade fått de tjänster de behövt. Därmed är urvalet för denna fråga mycket litet. 62,5 procent uppgav att de inte har råd med hälsovårdstjänster, såsom avgifter för vårdcentralen eller egenavgiften för rehabiliteringspsykoterapi. 50 procent uppgav däremot att "jag har försökt, men det har inte fungerat / står i kö". 37,5 procent av respondenterna uppgav att de inte känner sig trygga att använda tjänsterna på grund av sin regnbågsidentitet. 25 procent av respondenterna uppgav att hälsovårdstjänsterna ligger för långt bort.

Även om urvalet (N=8) för denna fråga är litet, är svaren i linje med tidigare forskning. Socioekonomisk status påverkar skillnader i hälsa hos befolkningen, och i Finland är detta ett växande problem. Ojämlighet i servicesystemet orsakas bland annat av avgifter för tjänster, regionala skillnader samt diskriminering (THL 2024). Målgrupper som tillhör sexuella och könsminoriteter upplever diskriminering inom hälsovårdstjänster på grund av sin regnbågsidentitet (se t.ex. Raittinen 2023).

Under nästa fråga presenterades två påståenden för respondenterna, där de fick ange om de inte alls höll med, var delvis oense, kände varken eller för frågan, höll någorlunda med eller höll helt med det som påstås. Dessa påståenden kartlade hur regnbågspersoner upplever användandet av tjänster i egenskap av regnbågsperson. Denna fråga besvarades av 57 respondenter.

	Håller inte alls med	Håller inte helt med	Varken eller	Håller med någorlunda	Håller helt med
När jag använder tjänster har jag kunnat vara helt öppen med min identitet	10,5 % 6 respondenter	29,8 % 17 respondenter	8,8 % 5 respondenter	43,9 % 25 respondenter	7 % 4 respondenter

I det första påståendet frågades respondenterna om de upplevde att de kunde vara helt öppna med sin identitet när de brukade olika tjänster. 10,5 procent av respondenterna höll inte alls med, och 29,8 procent var delvis oense. Det betyder att 40,3 procent av respondenterna delvis eller inte alls håller med om att de kan vara helt öppna med sin identitet. 43,9 procent av respondenterna var höll med någorlunda om att de kan vara helt öppna med sin identitet när de brukar olika tjänster. 7 procent av respondenterna var höll helt med påståendet.

Därmed är 50,9 procent av respondenterna helt eller delvis ense om att de kan vara helt öppna med sin identitet när de använder tjänster. Nästan hälften av respondenterna, 43,9 procent, var höll med någorlunda om att de kunde vara sig själva när de använder tjänster.

I följande påstående kartlades respondenternas uppfattningar om huruvida de upplever diskriminering i tjänster.

	Håller inte alls med	Håller inte helt med	Varken eller	Håller med någorlunda	Håller helt med
När jag använder tjänster har jag utsatts för diskriminering på grund av min identitet.	31,6 % 18 respondenter	17,5 % 10 respondenter	17,5 % 10 respondenter	26,3 % 15 respondenter	7 % 4 respondenter

Av de svarande uppgav 31,6 procent att de inte alls håller med om att de har upplevt diskriminering i tjänster på grund av sin regnbågsidentitet, medan 17,5 procent inte helt höll med. Samma andel, 17,5 procent, valde alternativet "varken eller". 26,3 procent uppgav att de höll med någorlunda om att de har upplevt diskriminering, och 7 procent var helt ense. Sammantaget är 33,3 procent helt eller delvis ense om att de har upplevt diskriminering, medan 49,1 procent inte alls eller delvis håller med. Cirka hälften av de svarande uppger alltså att de inte upplevt diskriminering i tjänster, medan ungefär en tredjedel rapporterar att de delvis eller helt har upplevt detta.

Det är viktigt att notera att en regnbågsidentitet inte alltid är synlig, och att det inte alltid finns ett behov av att uttrycka den i kontakt med tjänster. Detta varierar också mellan olika typer av tjänster – exempelvis kan det vara omöjligt för ett samkönat par att "vara i garderoben" vid besök på mödravårdscentralen. Dessutom är skillnader mellan sexuella och könsminoriteters upplevelser av diskriminering betydande. För att få den vård som transpersoner behöver syns deras diagnos enligt internationell sjukdomsklassificering alltid i journalen vid varje kontakt med vården.

Svaren från de öppna frågorna (23 svar) visar flera mönster: respektlöshet mot regnbågsidentiteten, behov av att dölja eller inte uttrycka sin identitet, attityder och förminskande, samt brist på kunskap. Respektlöshet kan yttra sig genom felkönande, även när den svarande korrigerat personalens felaktiga antaganden. Identiteten kan även ifrågasättas direkt eller ignoreras. Att dölja eller inte berätta om sin identitet klassificeras här i samma kategori, även om det inte är samma sak; syftet med att dölja är ofta skydd mot diskriminering, medan att inte berätta kan bero på att saken helt enkelt inte blir relevant. Resultatet blir dock detsamma – identiteten hålls dold i kontakten med tjänster.

Andra exempel på problem som nämns är att familjer förminskas, exempelvis att ett lesbiskt par inte ses som en "riktig" familj, och att fokus i tjänster läggs på personens regnbågsidentitet även om det inte skulle vara relevant för ärendet. Detta kan innebära att hela besöket eller journalföringen fokuserar på transidentitet eller någons sexualitet, även när det inte har med ärendet att göra, samt att svarande blivit tillfrågade om olämpliga frågor kring sin sexualitet.

Bristande kunskap bland personalen visar sig bland annat genom cis- och heteronormativa antaganden samt en överdriven fokusering på regnbågsidentitet som inte relaterar till ärendet. Det kan också visa sig genom bristande förståelse för minoritetsstress, vilket påverkar hur väl klienten möts och får adekvat stöd. En respondent skriver:

"Jag har pratat om min könsidentitet med min terapeut; det har inte påverkat hur jag behandlats som människa, men det fanns heller ingen djupare förståelse (även om känsla av utanförskap fanns)."

Detta visar att neutralitet, även när den är välmenande, inte alltid är tillräcklig. Det är viktigt att social- och vårdpersonal har specialiserad kunskap om HBTQI-frågor och förståelse för diskrimineringens effekter, exempelvis på psykisk hälsa.

En annan respondent skriver:

”Jag har inte upplevt diskriminering i form av avbruten vård eller försök till konversion, men min identitet har inte förståtts, vilket försämrat kvaliteten på den hjälp jag fått.”

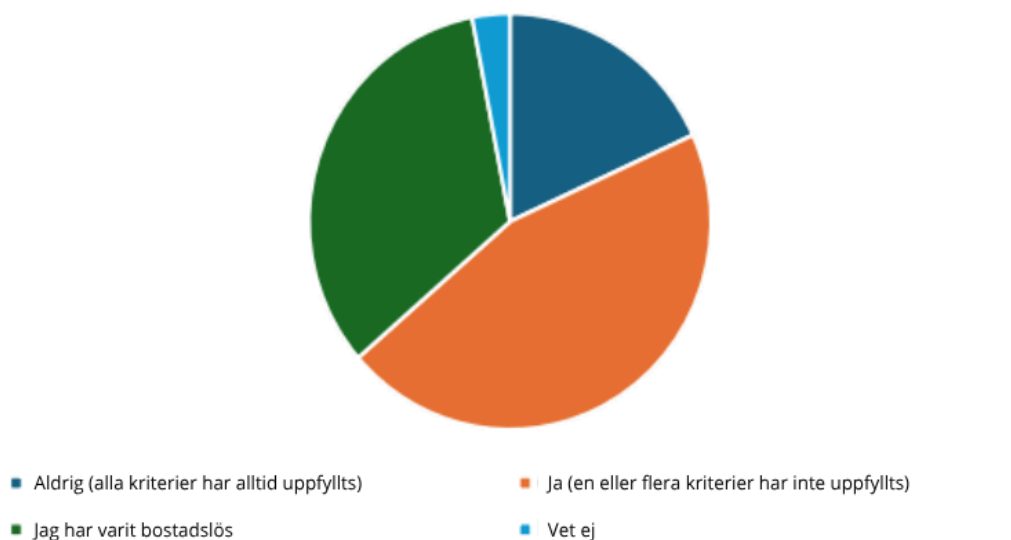
Detta exempel visar att diskriminering kan vara subtil och strukturell – det handlar inte alltid om direkt vägran av service, utan kan yttra sig i bristande förståelse och stöd, vilket är en manifestation av strukturell diskriminering.

3.6 Erfarenheter av bostadslöshet och otillräckliga boendeförhållanden

I enkätens avslutande frågor eftersträvades en kartläggning av respondenternas tidigare erfarenheter av bostadslöshet eller boendeförhållanden där kriterierna för ett skäligt eller rimligt boende (emotionell och psykisk trygghet, beboelighet, ekonomisk överkomlighet samt stabilitet) inte uppfylls.

Respondenterna fick frågan om de någon gång tidigare hade befunnit sig i en situation där de varit bostadslösa eller saknat rimliga boendeförhållanden. Svaren fördelade sig enligt följande.

Har du tidigare haft en eller flera situationer då du varit bostadslös, eller haft boendeförhållanden som inte uppfyller kraven för skäligt boende?

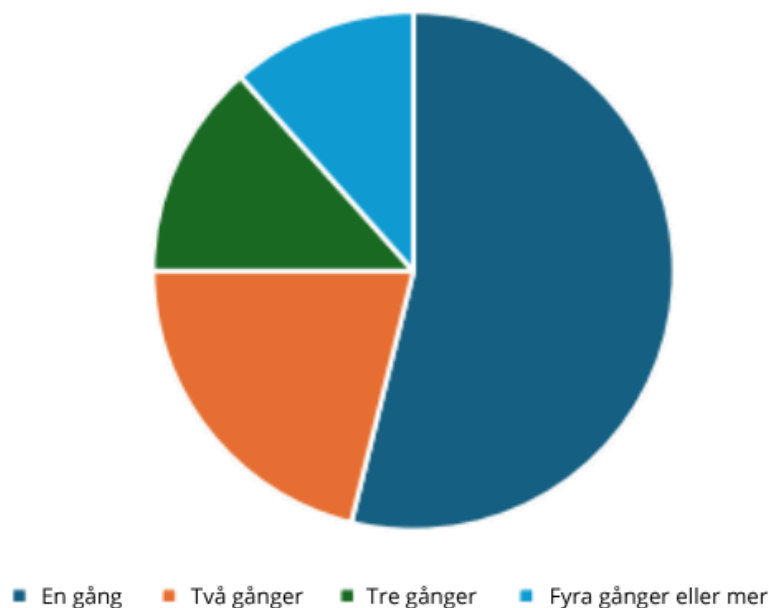

Av respondenterna uppgav 18,2 procent (12 personer) att de inte har varit bostadslösa eller befunnit sig i en situation där deras boendeförhållanden varit otillräckliga. Däremot hade 45,5 procent (30 personer) någon gång levt i otillräckliga boendeförhållanden. Vidare uppgav 33,3 procent (22 personer) att de någon gång har varit bostadslösa.

Sammanlagt innebär detta att 78,8 procent av respondenterna, det vill säga 52 personer, har varit bostadslösa eller levt under otillräckliga boendeförhållanden.

I detta skede av enkäten delades frågeformuläret upp så att frågorna om bostadslöshet och otillräckliga boendeförhållanden endast visas för de respondenter som hade svarat att de någon gång varit bostadslösa eller levt under otillräckliga boendeförhållanden. Antalet sådana respondenter var 52. Dessa respondenter fick frågan hur länge de hade varit bostadslösa eller befunnit sig i en situation där boendeförhållandena varit otillräckliga. I denna fråga gjordes alltså ingen åtskillnad mellan erfarenheter av bostadslöshet och att leva under otillräckliga boendeförhållanden.

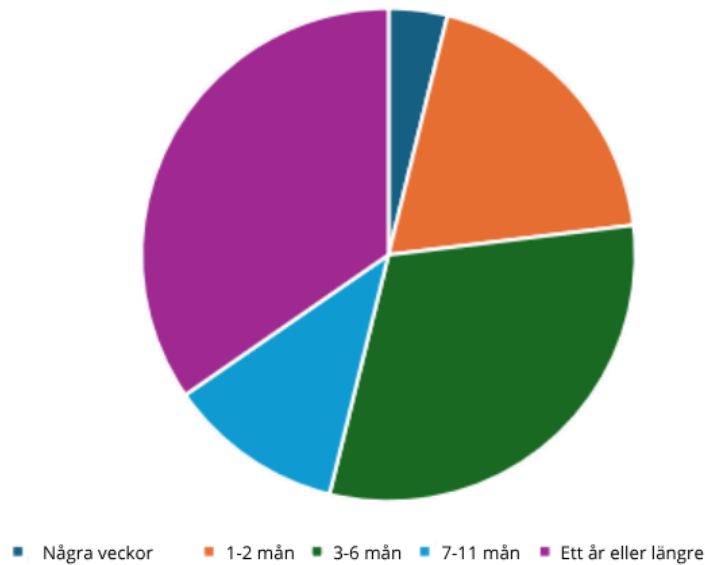
Ifall du svarade att du har befunnit dig i denna situation,
hur många gånger har detta inträffat?

Av respondenterna hade 53,9 procent (28 personer) varit bostadslösa eller levt under otillräckliga boendeförhållanden en gång. Två gånger hade detta hänt för 21,2 procent av respondenterna (11 personer), och tre gånger för 13,5 procent (sju personer). 11,5 procent av respondenterna (sex personer) hade varit bostadslösa eller levt under otillräckliga boendeförhållanden fyra gånger eller mer.

Därefter tillfrågades respondenterna hur länge bostadslösheten eller perioden med otillräckliga boendeförhållanden hade varat. Om respondenten hade upplevt en sådan situation flera gånger, uppmanades hen att svara utifrån den senaste situationen.

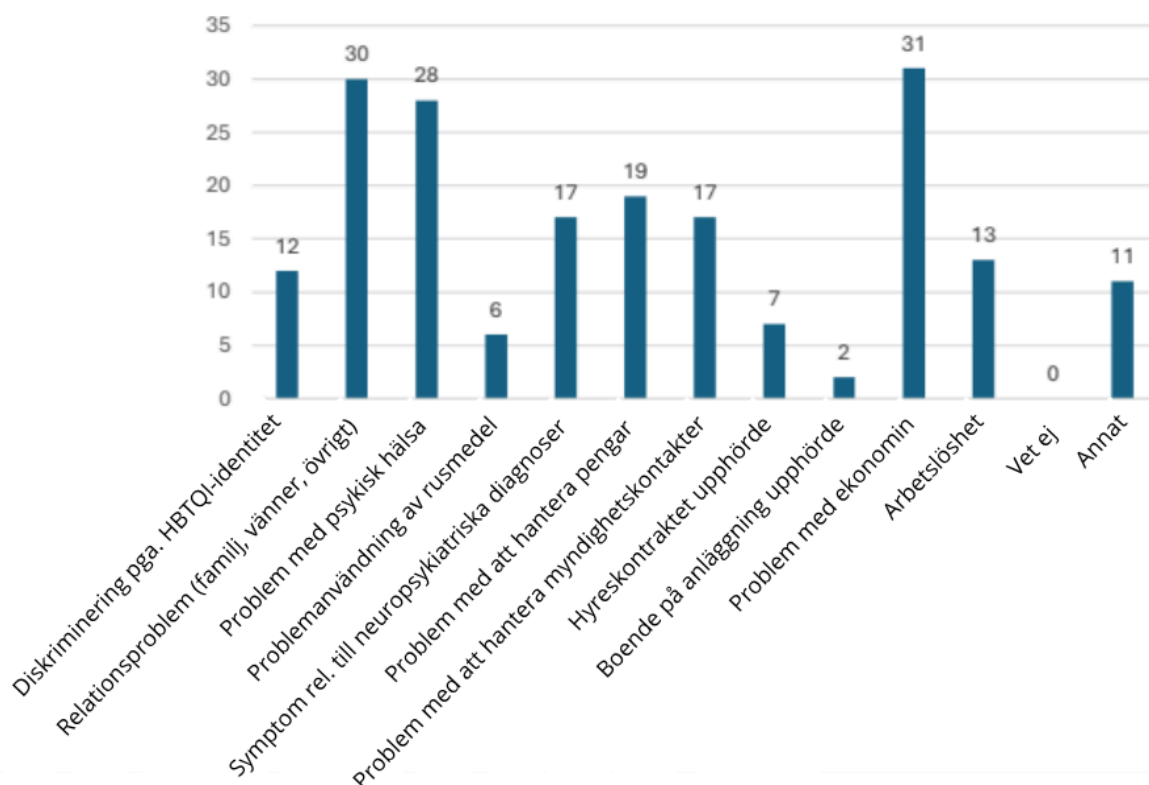
Hur länge varade situationen? Om du vid flera tillfällen har varit i en otillräcklig boendesituation, besvara frågan utifrån senaste situationen.

Av de svarande uppgav 3,9 procent (två personer) att bostadslösheten eller tiden i otillräckliga boendeförhållanden varade några veckor. 19,2 procent av de svarande uppgav att situationen varade i 1–2 månader. För 30,8 procent varade situationen i 3–6 månader, och för 11,5 procent i 7–11 månader. 34,6 procent av de svarande uppgav att situationen varade ett år eller längre.

Respondenterna fick också frågan vad de själva bedömer hade lett till situationen där de blev bostadslösa eller levde under otillräckliga boendeförhållanden. I denna flervalsfråga var det möjligt att välja flera svarsalternativ.

Vilken eller vilka av följande faktorer ledde, enligt din uppfattning, till att du hamnade i en bostadslös eller otillräcklig boendesituation?
Du kan välja flera alternativ.

I denna fråga framkom att de vanligaste orsakerna till att respondenter hade hamnat i bostadslöshet eller i en situation med otillräckliga boendeförhållanden var ekonomiska svårigheter (59,6 procent), relations- eller familjeproblem (57,7 procent) samt psykisk ohälsa (53,9 procent). Mer än hälften av respondenterna valde dessa svarsalternativ.

De näst vanligaste orsakerna var svårigheter att hantera ekonomi (36,5 procent), svårigheter att hantera myndighetskontakter (32,7 procent) samt symtom relaterade till en neuropsykiatrisk diagnos, antingen diagnostiserad eller misstänkt (32,7 procent). En neuropsykiatrisk diagnos, såsom ADHD eller autism, kan bland annat yttra sig som svårigheter att hantera ekonomiska eller administrativa frågor.

En fjärdedel av respondenterna (25 procent, 13 personer) uppgav arbetslöshet som orsak. 23,1 procent (12 personer) angav diskriminering relaterad till sin regnbågsidentitet. 13,5 procent (sju personer) nämnde att deras hyreskontrakt hade upphört. 11,5 procent (sex respondenter) uppgav problemanvändning av rusmedel som orsak. 3,9 procent (två respondenter) nämnde att orsaken var boendet på någon typ av anläggning hade upphört, såsom en medicinsk vårdperiod eller fängelsevistelse. 21,2 procent av respondenterna (11 personer) valde alternativet "annat".

I tilläggsinformationen nämndes bland annat förlorad funktionsförmåga och arbetsförmåga. Flera svar specificerade även relations- och familjeproblem, som kan skapa en psykiskt och emotionellt otrygg boendemiljö. Exempel på detta var en våldsam partner eller att bo hos föräldrar som inte tillät respondenten att öppet kunna vara sig själv. Förutom dessa nämndes även snabba förändringar i livssituationen som orsak, till exempel en separation, en brand eller att en rumskamrat flyttade ut med två veckors varsel. Detta ledde till att respondenten tvingades bo hos olika vänner i tre månader eftersom hen inte hade råd att betala hyran ensam.

Av svaren framgår tydligt att bostadslöshet eller otillräckliga boendeförhållanden inte nödvändigtvis har ett direkt samband med regnbågsidentiteten. Ofta handlar orsakerna snarare om ekonomiska svårigheter eller psykisk ohälsa – faktorer som i sin tur påverkas av den diskriminering som regnbågspersoner bevisligen utsätts för.

I nästa fråga tillfrågades respondenterna vem eller vilka de hade vänt sig till för att lösa sin boendesituation. Det var möjligt att välja flera svarsalternativ. Resultaten fördelade sig enligt följande:

För denna fråga var de vanligaste svaren att vända sig till vänner (36,5 procent), föräldrar eller vårdnadshavare (34,6 procent) samt till offentliga socialtjänster (28,9 procent). Det näst vanligaste svaret var att vända sig till partner eller partners (21,2 procent), till familjemedlemmar eller släktingar (19,2 procent) samt alternativet "sökte ingen hjälp" (17,3 procent). 11,5 procent av respondenterna uppgav att de vände sig till sin terapeut eller annan stödperson.

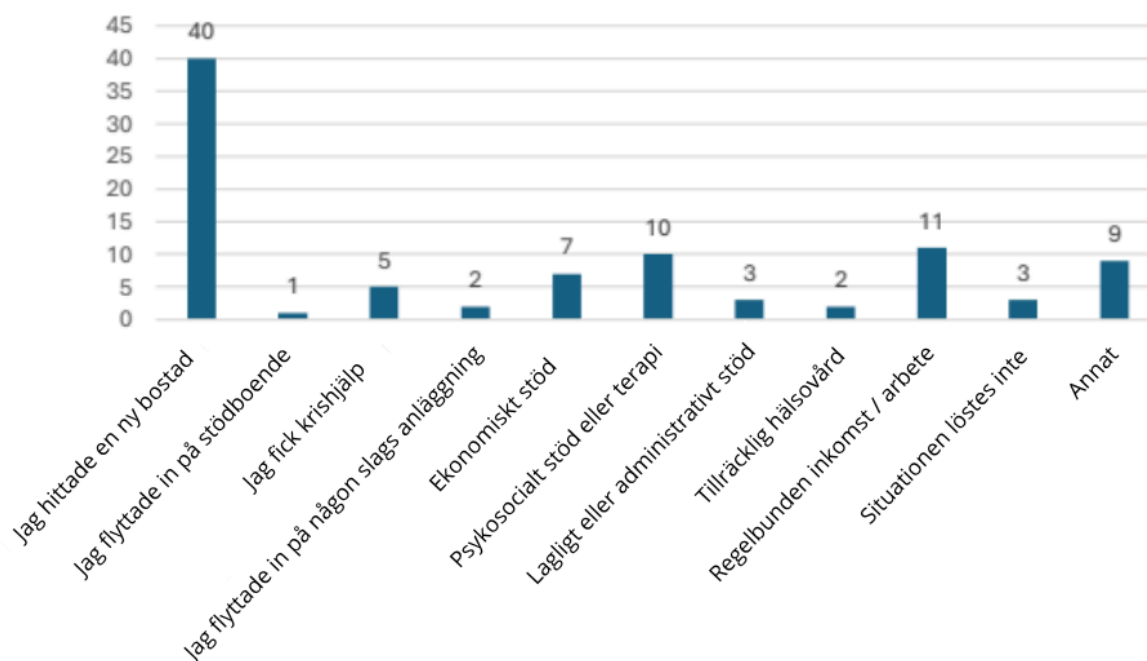
Endast 3,9 procent vände sig till en organisation som arbetar med bostadslöshet, och ingen respondent vände sig till en HBTQI+-organisation. 5,8 procent vände sig till någon annan organisation för att lösa situationen.

Det är värt att notera att 59,8 procent, alltså över hälften av respondenterna, vände sig till sina närstående för att lösa bostadssituationen, oavsett om det gällde vänner, partner/partners, föräldrar eller andra familjemedlemmar. Till offentliga tjänster vände sig 40,4 procent av respondenterna, varav nästan en tredjedel (28,9 procent) vände sig till socialtjänsten och 11,5 procent till en terapeut eller andra stödtjänster. I denna respondentgrupp var det alltså vanligare att vända sig till sin närmaste krets än till offentliga tjänster, vilket stämmer överens med både tidigare forskning och resultaten från de tidigare frågorna i denna enkätstudie. Det är också viktigt att poängtera att inte alla har ett stödnätverk som de kan vända sig till för att få hjälp.

Det är också anmärkningsvärt att 17,3 procent av respondenterna inte sökte hjälp för att lösa sin boendesituation. Dessa respondenter fick en fråga om varför de inte sökte hjälp, och 12 personer svarade på denna fråga. I svaren lyftes särskilt upplevelsen av att de antingen inte visste varifrån de kunde få hjälp eller inte trodde att de skulle få hjälp. Svaren nämnde också rädsla för hur de skulle bli bemötta av professionella. Dessutom framkom upplevelsen av att man måste klara sig själv och att det inte nödvändigtvis funnits närstående att be om hjälp.

Respondenterna fick också frågan om vad som hjälpte dem att lösa sin boendesituation. På denna fråga kunde man välja flera svarsalternativ, och svaren fördelade sig enligt följande:

Vad hjälpte dig att lösa din boendesituation? Du kan välja flera alternativ.

För denna fråga var det vanligaste svaret "hittade en ny bostad" (76,9 procent). Detta svar berättar dock inte i sig vad som faktiskt hjälpte till att hitta den nya bostaden. Utöver att hitta en ny bostad var de vanligaste hjälpande faktorerna en regelbunden inkomst eller anställning (21,2 procent) samt psykosocialt stöd eller terapi (19,2 procent). Även ekonomiskt stöd (13,5 procent) samt tillgång till krisstöd, såsom akutboende eller skyddat boende (9,6 procent), bidrog till att lösa boendesituationen. Även juridiskt eller administrativt stöd, såsom hjälp med blanketter och information om möjliga stödtjänster (5,8 procent), var till hjälp.

3,9 procent av respondenterna uppgav att en flytt till någon form av anläggning, till exempel ett barnhem eller ett fängelse, löste deras boendesituation. Motsvarande 3,9 procent uppgav att tillräcklig hälsovård hjälpte.

17,3 procent valde alternativet "annat". Dessa svar visar att lösningen på boendesituationen ibland har varit kopplad till relationer. Exempelvis har boende tillsammans med någon tidigare gjort bostadssituationen otillräcklig. Temporärt boende hos någon eller att flytta ihop med någon har i vissa fall löst situationen. Även att flytta till en billigare stad eller att få en kommunal hyresbostad har för vissa respondenter varit lösningen.

Respondenterna fick även frågan om vad som hade behövts för att situationen skulle ha lösts snabbare och bättre. På denna fråga kom 32 svar. Mest framhölls vikten av ekonomisk trygghet och behovet av prisvärda bostäder samt behovet av ökad tillgänglighet i servicesystemet. Utifrån svaren framstår systemet som krångligt. Det är svårt att få tillgång till tjänster, eftersom det kan vara svårt att hitta information om var man kan få hjälp. Tillgängligheten bör ökas även när det gäller olika former av ekonomiskt stöd.

Många respondenter hade behövt hjälp av en socialarbetare, men fick inte hjälp. Hjälp behövdes exempelvis i frågor om våld i nära relationer, vardagligt stöd samt materiella resurser, såsom nya skor eller att hitta en bostad. Flera respondenter lyfte också behovet av stöd för utmaningar kopplade till psykisk hälsa.

4. Centrala resultat

Genom att undersöka bostadshet och dess riskfaktorer synliggörs den strukturella diskriminering som regnbågspersoner upplever. Diskriminering möts bland annat på arbetsmarknaden, bostadsmarknaden och inom tjänstesystemet (FRA 2014). Alla dessa samhällsområden spelar en central roll bakom bostadslöshet och bostadsrelaterade utmaningar.

I detta material var mindre än tjugo procent av respondenterna anställda eller företagare. Majoriteten av respondenterna var studerande, arbetslösa eller pensionärer. De flesta regelbundna månatliga inkomsterna erhöles via sociala förmåner. Det har konstaterats att flera grundläggande trygghetsförmåner, såsom arbetslöshetsersättning och studiestöd, ofta är otillräckliga för att täcka en rimlig minimistandard för levnadskostnader (Amnesty och Ihmisoikeusliitto 2021, s. 18). Därför lever majoriteten av respondenterna i ekonomisk utsatthet eller riskerar att hamna i fattigdom.

De flesta respondenter hade råd med obligatoriska boendekostnader, hygienartiklar och regelbundna måltider åtminstone två gånger om dagen. Däremot hade de inte råd med mycket annat. Till exempel hade över en tredjedel av respondenterna inte råd med kläder som passar olika väderförhållanden, och bara nära hälften hade råd att använda offentliga hälsovårdstjänster.

Bostadslöshet och bostadsrelaterade problem är nära kopplade till ekonomiska frågor, såsom ökande inkomstskillnader och stigande boendekostnader, men även till ackumulering av individuella problem och brister i servicesystemet. Det är också viktigt att notera att fattigdom ökar risken för psykiska och missbruksrelaterade problem samt somatiska hälsoproblem. Hälsoproblem kan i sin tur fördjupa den ekonomiska utsattheten på grund av patientavgifter och läkemedelskostnader (Eskelinen & Sironen 2017, s. 43–45).

Endast under en tredjedel av respondenterna uppgav att de hade råd att delta i sociala aktiviteter, såsom biobesök, fika eller hobbyer. Endast omkring hälften hade råd med transport via kollektivtrafik eller bil. Fattigdom är alltså också exkluderande från samhället och delaktighet. Att inte kunna delta i konsumtionssamhället är inte ett val när det handlar om nödvändighet (Eskelinen & Sironen 2017, s. 42).

I detta material uppgav respondenterna att de vanligaste orsakerna till att bli bostadslöshet eller otillräckliga bostadsförhållanden var ekonomiska svårigheter, problem i relationer eller familjen samt psykiska hälsoproblem. Att bli bostadslös eller bo i otillräckliga bostadsförhållanden är alltså inte nödvändigtvis direkt kopplat till en regnbågsidentitet.

Orsaken är ofta exempelvis ekonomiska svårigheter och psykiska hälsoproblem, som påverkas av diskriminering mot regnbågspersoner. I detta material uppgav över 80 procent av respondenterna att de har använt eller behövt stödtjänster för psykisk ohälsa.

Som tidigare påpekats har regnbågspersoner en högre risk för att hamna i ekonomisk utsatthet och fattigdom, samt fler hälsoproblem än majoritetsbefolkningen. Därför är det viktigt att social- och hälsovårdstjänster har kompetens kring regnbågspersoners behov.

När respondenterna fick frågan om vad de hade behövt för att deras bostadssituation skulle lösas snabbare och bättre, framhölls främst betydelsen av en bättre ekonomisk situation, behovet av prisvärda bostäder samt behovet av ökad tillgänglighet i servicesystemet.

Endast en tredjedel av respondenterna hade vänt sig till offentliga socialtjänster för att lösa sin bostadssituation. Det var vanligare att vända sig till sin närkrets. Marginaliserade grupper får ofta hjälp från sina närstående, sina communities samt ideella organisationer (ILGA-Europe 2024). Gemenskapen och stödet från communities är både viktigt och värdefullt. Alla har dock inte närstående eller något stödnätverk att vända sig till för hjälp. Om det dessutom upplevs vara svårt att söka sig till tjänster, exempelvis på grund av rädsla för diskriminering eller okunnighet om var det finns hjälp att få, blir personen lämnad ensam.

I detta material uppgav cirka 17 procent av respondenterna att de i det förflutna inte sökt någon hjälp för att lösa sin bostadslöshet eller sina otillräckliga bostadsförhållanden. Orsakerna var bland annat att de inte visste var de kunde få hjälp, tron på att de inte skulle kunna få hjälp, samt rädsla för hur de skulle bemötas av professionella. Det är därför särskilt viktigt att arbeta för ökad tillgänglighet till tjänster, både generellt och med särskild hänsyn till regnbågspersoner. I detta sammanhang är det också viktigt att tydligt kommunicera att tjänsterna har kompetens att möta regnbågspersoner och att de är välkomna (Pakkanen 2023, s. 12).

5. Slutord

Syftet med denna enkätundersökning var att kartlägga regnbågspersoners erfarenheter av bostadslöshet och bostadsrelaterade utmaningar i Finland. Resultaten från undersökningen är indikativa, eftersom vi inte känner till storleken på hela målgruppen och därmed inte kan bilda ett systematiskt urval. Materialet ger dock värdefull information om ett fenomen som tidigare inte har studerats i Finland.

Enkäten nådde endast en person som vid undersökningstillfället upplevde bostadslöshet. Tidigare erfarenheter av bostadslöshet rapporterades av 22 personer. Att nå personer som upplever bostadslöshet via en enkät kan vara utmanande. Bland respondenterna fanns ändå erfarenheter av flera typer av riskfaktorer för bostadslöshet och otillräckliga bostadsförhållanden.

Enkäten genomfördes endast på finska. I framtiden vore det viktigt att genomföra motsvarande undersökning även på engelska, för att kunna nå regnbågspersoner som bor i Finland men som saknar finskt medborgarskap och/eller har begränsade kunskaper i finska, vilket bland annat påverkar tillgången till tjänster. Denna grupp påverkas dessutom av strukturell rasism, som försvårar möjligheten att få både bostad och arbete.

För vidare forskning vore det också viktigt att jämföra resultaten mellan trans- och cis-respondenter. När hbtqi som målgrupp studeras beaktas inte alltid de interna skillnaderna under paraplyet. En femtedel av de europeiska hbtqi-personerna har upplevt bostadslöshet, och särskilt gällande könsminoriteternas erfarenheter är andelen som upplevt bostadslöshet ännu högre. En tredjedel av intersexpersoner och transkvinnor, och nästan en tredjedel av icke-binära personer, har upplevt bostadslöshet (FEANTSA 2024).

Det är också viktigt att påpeka att hbtqi-tillhörighet på individnivå utgör en riskfaktor för bostadslöshet. Dessutom drabbar samhällliga faktorer, som stigande hyror och generell ökade levnadskostnader, främst redan utsatta grupper. Antalet regnbågspersoner som upplevt arbetslöshet och bostadsrelaterade utmaningar har ökat i Europa (ILGA-Europe 2024) och även hatbrott och trakasserier mot regnbågspersoner har ökat (se t.ex. FEANTSA 2024).

Vi behöver mer kunskap om bostadslöshet och andra bostadsrelaterade utmaningar bland regnbågspersoner som bor eller vistas i Finland. Detta handlar om en minoritet inom minoriteten, som utsätts för multipel diskriminering. Vid statistikföring av bostadslöshet i Finland vore det viktigt att överväga om personer som tillhör köns- och sexuella minoriteter kan inkluderas. Genom att identifiera hbtqi-tillhörighet som en riskfaktor för bostadslöshet är det möjligt att överväga riktade förebyggande stödinsatser från servicesystemets håll.

Att öka kunskapen om regnbågspersoner och tillämpande av ett hbtqi-sensitivt arbetssätt vore mycket viktigt inom alla social- och hälsovårdstjänster.

6 Referenser

Amnesty International Suomen osasto ja Ihmisoikeusliitto (2021) ”Elän jatkuvassa kriisitilanteessa ja hädässä.” Riittämätön perusturva Suomessa. 31.8.2021.

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (2024) Asunnottomat 2023. <https://www.ara.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/asunnottomuus/asunnottomat-2023> < Viitattu 5.10.2024 >

Council of Europe (2011) Discrimination on grounds of sexual orientation and gender identity in Europe. 2nd Edition. Council of Europe Publishing.

Eskelinen, Niko & Sironen, Jiri (2017) Köyhyys – syitä ja seurauksia. Suomen köyhyyden ja syrjäytymisen vastainen verkosto EAPN-Fin.

FEANTSA (2024) Homelessness among LGBTIQ+ people in Europe should be tackled urgently. <https://www.feantsa.org/en/feantsa-position/2024/05/17/homelessness-among-lgbtiq-people-in-europe-should-be-tackled-urgently> <Viitattu 6.10.2024>

FRA – Euroopan unionin perusoikeusvirasto (2014) Transihminenä Euroopan unionissa. Vertaileva analyysi EU:n HLBT-tutkimuksen tuloksista. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2015-being-trans-eu-comparative-summary_fi.pdf <Viitattu 6.10.2024>

ILGA-Europe (2024) Ad-hoc Report on the Cost-of-Living Crisis. Submission from ILGA-Europe to the ECSR. European Social Charter.

Jaskari, Onni & Keski-Rahkonen, Anna (2021) Vähemmistöstressi uhkana seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen terveydelle. Lääketieteellinen Aikakauskirja 2021;137(17):1781-8. <https://www.duodecimlehti.fi/duo16384> Duodecim <Viitattu 6.10.2024>

Pakkanen, Johanna (2023) Sateenkaariväestö ja sosioekonomiset erot. Setan selvitys 10.6.2023.

Raittinen, Johannes (2023) Älä olela minua: asiakkaiden kokemuksia kaapista sosiaali- ja terveysalalla. Opinnäytetyö, Tampereen ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2023112832407-40>

THL (2024) Hyvinvointi- ja terveyserot. <https://thl.fi/aiheet/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/hyvinvointi-ja-terveyserot> <Viitattu 5.10.2024>

VVA / Vailla vakinaista asuntoa (2024) Asunnottomuus. <https://www.vvary.fi/asunnottomuus> <Viitattu 6.10.2024>